

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: « **МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ** »

Виконавець:

студент факультету ФБС

Чепразова Діана Іванівна

Науковий керівник:

д.е.н., доцент

Жердецька Лілія Вікторівна

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність мети дослідження монетарної політики України є вкрай актуальним, оскільки вона є одним з ключових інструментів державного регулювання економіки країни. Належне формування та реалізація монетарної політики важлива для забезпечення стабільності національної валюти, контролю інфляції, розвитку фінансової системи та забезпечення економічного зростання.

У сучасних умовах, коли економіка України стикається зі складними викликами, такими як глобальна пандемія COVID-19 та складні геополітичні процеси, монетарна політика Національного банку має велике значення для стабілізації на ринках та забезпечення ситуації на ринку та забезпечення економічного зростання.

У зв'язку з цим, важливо проаналізувати та оцінити ефективність монетарної політики Національного банку в сучасних умовах та визначити можливості для її удосконалення. Такий аналіз може допомогти забезпечити більш стійке та стабільне функціонування економіки України та забезпечити її розвиток у майбутньому.

Мета дослідження обґрунтування науково-методичних засад та удосконалення інструментарію монетарної політики в сучасних умовах.

Завдання дослідження:

- описати зміст поняття монетарної політики;
- дослідити етапи становлення монетарної політики України;
- проаналізувати інструменти монетарної політики;
- запропонувати нові механізми впливу монетарної політики на економічне зростання України;
- обґрунтувати ефективність монетарної політики НБУ.

Об'єкт – діяльність Національного банку України у сфері розробки та реалізації монетарної політики.

Предмет – процеси формування та впровадження монетарної політики, що проводиться НБУ.

Методи дослідження При проведенні дослідження були використані різноманітні методи дослідження, зокрема структурно-логічний аналіз; різноманітні прийоми статистичних методів, зокрема порівняння; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції.

Інформаційна база Основою для проведення дослідження є різноманітні джерела інформації, такі як законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність банку, нормативні документи та статистичні дані Національного банку України, праці видатних вчених, наукові журнали, Інтернет-ресурси, а також офіційна звітність банків України та світових банків.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікована робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить сторінок. Основний зміст викладено на сторінках. Робота містить таблиць, рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікованої роботи **«Теоретичні засади формування монетарної політики»** досліджено науково-методичних підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до монетарної політики, основні цілі та класифікація монетарної політики, а також інструментарій монетарної політики та нормативно-правове забезпечення формування та реалізації монетарної політики.

За результатами проведеного дослідження у першому розділі зроблені наступні висновки.

Було визначено, що існує різноманітні підходи та немає узагальненого уявлення про суб'єкта, об'єкта та мету цієї політики.

Відповідно до різних науковців, монетарна політика є набором взаємопов'язаних заходів або інструментів, які використовуються центральним банком з метою забезпечення стабільності національної валюти, регулювання темпів інфляції, забезпечення стабільності національної валюти, регулювання темпів інфляції, забезпечення зайнятості, регулювання грошового ринку та платіжного балансу країни з метою досягнення економічного зростання.

Монетарна політика значно впливає на ринкове регулювання економіки, визначаючи можливі напрямки і методи монетарного регулювання.

Цілі монетарної політики пов'язані з завданнями, які повинні бути досягнуті на кожному етапі її реалізації. Формування цілей базується на ієрархічному принципі, де досягнення цілей нижчого рівня підпорядковується цілям вищого рівня. Вищими цілями є забезпечення стабільності цін, повної зайнятості та зростання реального обсягу виробництва.

Проведення дослідження класифікацій монетарної економіки вітчизняних та зарубіжних науковців було визначено розбіжність у визначенні однієї класифікації. Кожен науковець пропонує свою систему класифікаційних

критерій, відтак виникає проблема систематизації вже самих класифікаційних ознак.

Були проаналізовані найпоширеніші інструменти монетарної політики, які використовуються для досягнення цілей. Та встановлено, що реалізація монетарної політики не передбачає відокремлення окремих інструментів, а натомість передбачає їх групування за певними ознаками. Це дозволяє встановлювати взаємозв'язок та взаємозалежність між ними в їх використанні, а також відображати їх характерні особливості та проводити аналіз їх впливу на стабільність грошової одиниці. Тільки комплексне поєднання та реалізація інструментів монетарної політики можуть сформувати цілісну систему забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

Під час аналізу нормативно-правового забезпечення, розглянуто основні документи, якими здійснюється регулювання та контроль за діяльністю Національного банку під час проведення монетарної політики. В результаті чого, було визначено, що основним недоліком є велика розгалуженість правової бази, що ускладнює та знижує ефективність проведення належного контролю.

У другому розділі «**Аналіз монетарної політики Національного банку України**» проведено аналіз етапів розвитку монетарної політики України, інструментів монетарної політики та їх використання НБУ та сучасні тенденції та виклики для монетарної політики.

В даному розділі розкрито шість етапів у розвитку монетарної політики незалежної України на основі визначених подій, таких як:

- 1) Становлення інституційної бази грошово-кредитної системи (починаючи з 1991 р.);
- 2) Введення національної валюти та криза 1998 р. (з 1996 р.);
- 3) Прийняття законів подолання світової фінансової кризи 2008 (з 2000 р.);
- 4) Подолання наслідків кризи та початок війни (з 2009 р.);

- 5) Реформування банківського сектора (з 2015 р.);
- 6) Подолання світової фінансової кризи 2019 року, прискореної пандемією коронавірусу (з 2020 р.), а також подолання наслідків повномасштабного вторгнення 24 лютого 2023 року.

На кожному етапі створювалися необхідні інститути у вигляді офіційних правил (законодавчого забезпечення), неофіційних правил та процедур виконання цих правил і обмежень для вирішення завдань та проблем, що виникали на кожному етапі.

Аналізуючи монетарне регулювання, то визначено його необхідність для забезпечення державного регулювання економіки, що сприяє забезпечення стабільного розвитку країни та грошової системи.

Національний банк має важливу роль у забезпечення стабільності грошових установ, що має вплив на ефективність функціонування всієї національної економіки. Для досягнення економічного зростання використовують різноманітні інструменти монетарної політики, такі як процентні ставки, нормативи обов'язкових резервів для банків та операції на відкритому ринку. Національний банк України зазвичай використовує перші два інструменти з класичного набору, але ключовим є облікова ставка.

Досліджуючи останні роки, тобто час коронакризи та на початок війни з РФ, НБУ прийняв антикризову політику, яка полягала у пом'якшенні заходів у сфері монетарного регулювання та банківського нагляду (крім валютного регулювання). Дані обмеження під час COVID-19 допомогли збільшити кредитування та забезпечити необхідний капітал банків. Заходи, вжиті на початку війни, допомогли зменшити паніку та пережити перші тижні конфлікту. Банківський сектор залишився прибутковим в кінці 2022 року, з необхідним рівнем ліквідності та своєчасним виконанням своїх зобов'язань.

У третьому розділі «**Оцінювання ефективності монетарної політики Національного банку України**» досліджено міжнародний досвід

запровадження монетарної політики в сучасних умовах, а також проведено оцінку ефективності використання інструментів монетарної політики НБУ.

Аналізуючи світовий досвід запровадження монетарної політики в розвинених країнах в сучасних умовах, дійшли до головного висновку: «гнучкість та адаптація монетарної політики – необхідна умова для досягнення ефективних результатів». Країни, що успішно впроваджують монетарну політику, здатні змінювати свої підходи та інструменти відповідно до змін у економічних умовах та викликах.

Було визначено, що основним інструментом, безпосередньо, залишається облікова ставка, але в останні роки набирають популярність нові інструменти, такі як програми закупівлі активів (AAPs). Однак, кожна країна має враховувати своє економічне становище та особливості та адаптувати інструменти до своїх потреб.

На основі аналізу світового було встановлено, що реформування банківської системи та забезпечення її стабільності є необхідним елементом ефективної монетарної політики. Контроль за банківським сектором є важливим кроком для забезпечення стійкості фінансової системи та попередження кризових ситуацій.

Під час оцінки ефективності монетарної політики визначено, що використовуються принципи інфляційного таргетування в межах вітчизняної монетарної політики має позитивний ефект. Це запровадження було повністю обґрунтованим внаслідок недостатньої ефективності попереднього монетарного таргетування, зокрема фіксованого обмінного курсу, що використовувався в Україні до 2015 року. Нагромадження дисбалансів стало передумовою для проведення реформ, а роки 2015-2016 стали переломними для України, оскільки відбулося зміна монетарного режиму та перехід до акцентування уваги на інших інструментах політики, зокрема процентній ставці. У науковій роботі визначенні наслідки впровадження змін, а також позитивні зміни в динаміці інфляції.

Зростання контролю над інфляцією має значний позитивний вплив на функціонування грошово-кредитної сфери України та досягнення цінової стабільності у середньостроковій перспективі.

Останні роки Україна переживає складні економічні періоди, зокрема країна стикнулася з військовою агресією з боку РФ, що призвела до ускладнення економічного становища України.

Наразі немає можливості використовувати довоєнні інструменти монетарної політики, зокрема інфляційне таргетування. Але НБУ зазначає, після покращення та нормалізації фінансово-економічної ситуації в країні, буде продовжувати застосовувати режим інфляційного таргетування та вважатиме облікову ставку пріоритетним інструментом для забезпечення цінової та фінансової стабільності, а також для стимулювання економічного зростання.

Незважаючи на нестабільну ситуацію в державі та недостатню стійкість вітчизняного фінансового ринку перед глобальними кризами, політика інфляційного таргетування визначається перспективною для стримання дестабілізаційних тенденцій. Зокрема, інфляційне таргетування відрізняється відповідним рівнем гнучкості порівняно з режимами, що застосовувалися протягом багатьох років незалежності України. Така адаптація сприяє виконанню основної функції Національного банку України – забезпеченню цінової стабільності, посиленню впливу НБУ на економічні процеси шляхом ефективної передачі монетарних сигналів, розвитку ринку капіталів за допомогою стабільних процентних ставок, зменшенню рівня доларизації економіки та гнучкому реагуванню на кризові явища та глобальні зміни.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. В процесі дослідження було проаналізовано основні праці видатних економістів та науковців. На основі отриманих даних було сформовано власне розуміння поняття монетарна політика. Були проаналізовані цілі, що пов'язані з завданнями, які мають бути досягнуті на кожному етапі її реалізації. В свою чергу, формування цілей ґрунтується на ієрархічному принципі, де досягнення цілей нижчого рівня підпорядковується цілям вищого рівня. Визначено, що головними цілями є забезпечення стабільності цін, повної зайнятості та зростання реального виробництва. А також було проведено дослідження класифікацій монетарної політики, в результаті якого біло визначено розбіжність у визнанні однієї класифікаційної ознаки, тобто кожен дослідник пропонує свою систему класифікаційних критеріїв, що ускладнює задачу систематизації самої класифікації.

2. Проведено аналіз основних інструментів монетарної політики, які застосовують центральні банки для досягнення визначених цілей монетарної політики. Встановлено, що реалізація монетарної політики не передбачає застосування окремо одного інструмента, а, натомість, їх групування за певними ознаками. Це дозволяє встановлювати взаємозв'язок та взаємозалежність між ними в їх використанні, а також аналізувати їх характеристики та вплив на стабільність грошової одиниці. Інтегроване поєднання та використання різноманітних інструментів монетарної політики, дозволяють досягнути стабільність національної грошової одиниці.

3. Було проаналізовано основні нормативно-правові акти України, якими здійснюється регулювання та контроль за діяльністю НБУ під час реалізації монетарної політики. Зазначені документи встановлюють правила та процедури, які застосовує регулятор у своїй діяльності, включаючи проценті ставки, резервні

вимоги, валютні курси та інші важливі аспекти. В результаті дослідження, нами визначено, що велика розгалуженість законодавчої бази має негативний ефект, оскільки вона ускладнює процес здійснення регулювання та контролю за досягненням відповідних цілей.

4. Було проаналізовано основні етапи розвитку монетарної політики незалежної України. Кожному етапу притаманні відповідні інструменти, а також законодавче забезпечення, правила та процедури для досягнення цілей та вирішення завдань, що виникали на відповідному етапі.

5. Під час дослідження інструментів монетарної політики НБУ було визначено, що основним інструментом є облікова ставка. Метою використання інструментів монетарного регулювання є подолання дисбалансів у фінансовій та економічній системі держави. НБУ активно працює над зміною та підвищення рівня розвитку монетарної політики. Для забезпечення її ефективності центральний банк використовує наступні підходи: зростання ВВП, зменшення інфляційних очікувань і підтримка інфляції на оптимальному рівні, а також рефінансування банків, які фінансують інноваційні проекти.

6. Під час кризи, спричиненої пандемією COVID-19, та на початку війни з РФ, Національний банк України впровадив антикризову політику, яка включала пом'якшення заходів у сфері монетарного регулювання та банківського нагляду (за винятком валютного регулювання). Ці обмеження під час пандемії COVID-19 допомогли збільшити кредитування та забезпечити необхідний капітал банків. Заходи, вжиті на початку війни, допомогли зменшити паніку та пережити перші тижні конфлікту. В кінці 2022 року банківський сектор залишився прибутковим, з необхідним рівнем ліквідності та своєчасним виконанням своїх зобов'язань. На нашу думку, є необхідність пошуку нових більш гнучких підходів до монетарного регулювання, в умовах змін у макроекономічному середовищі, спричинених зовнішніми і внутрішніми чинниками.

7. На основі проведеного дослідження монетарних політик розвинених країн, можна стверджувати, що вивчення світового досвіду є важливим для формування монетарної політики в сучасних умовах. Застосування найкращих практик та досвіду, адаптація до внутрішніх умов та ефективне використання монетарних інструментів допоможуть досягти стабільності, росту та розвитку економіки країни. Продовження досліджень у цій області та врахування конкретних національних особливостей дозволять зробити більш точні висновки та рекомендації щодо запровадження ефективної монетарної політики

8. Оцінюючи ефективність використання інструментів монетарної політики Національного банку України показала позитивний ефект в контексті досягнення стійкості фінансової системи та зниження інфляційних тиску в Україні. Навіть в умовах внутрішніх та зовнішніх економічних викликів, НБУ зумів зберегти стабільний рівень інфляції та забезпечити деякий рівень макроекономічної стабільності. Однак, на нашу думку, є необхідність подальшого дослідження інструментів монетарної політики та пошуку нових більш сучасних інструментів. Додаткові дослідження та аналіз конкретних випадків можуть допомогти вдосконалити та забезпечити стабільний економічний розвиток України.